

παρουσιάσεις βιβλίων

Les dynamismes sociaux. Initiation à la Sociologie, υπό P. Virlon, S. J., τόμ. 2, Paris, Les éditions ouvrières, 1965, 470 σελ.

Τόν τελευταίον καιρόν ἔχουν ἐκδοθῇ πολλά «εἰσαγωγὰ» εἰς τὴν Κοινωνιολογίαν, πολλὰ τῶν ὁποίων μάλιστα ἔχουν τελείως διάφορον περιεχόμενον ἀπὸ ὅ, τι θὰ ἀνέμενε τις. Τὸ παρὸν ἐγχειρίδιον ὅλ' ἤτο δυνατόν νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς μία δυναμικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τὴν κοινωνιολογίαν, ἰσχυρῶς ἐπηρεασμένη ἀπὸ φιλοσοφικὰς ἰδέας τοῦ σχολαστικισμοῦ, ἀπὸ τὰς τάξεις τοῦ ὁποίου προφανῶς προέρχεται ὁ συγγραφεὺς του, ὡς δυνατόι τις νὰ συμπεράνῃ καὶ ἐκ τῆς χρησιμοποιομένης ὁρολογίας (ὄντολογία, ἀναλογία, αἰτιοκρατία, τελεολογία, κτλ.).

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος, τὸ ὁποῖον καλύπτει σχεδὸν τὸ τέταρτον τῆς ὅλης ἐργασίας, ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται γενικά προβλήματα μεθοδολογικά καὶ σχέσεις τῆς Κοινωνιολογίας πρὸς τὰς λοιπὰς Κοινωνικάς Ἐπιστήμας, καθὼς καὶ μίαν σύγκρισιν τῶν κυριωτέρων κοινωνιολογικῶν θεωριῶν.

Τὸ δεύτερον μέρος ἀναφέρεται εἰς τὸ θέμα τῆς «structure» (δομῆς, ὕψους) τῆς Κοινωνίας. Χαρακτηριστικόν ἐστὶν ὅτι εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐξετάζεται καθ' αὐτὸν ἀλλὰ τοποθετούμενος ἐντὸς τοῦ συνόλου πλέγματος τῆς κοινωνίας. Ὁ συγγραφεὺς νοεῖ ἐντάθῃ τὰ κοινωνικά γεγονότα ὡς ἐν ἐνιαίῳ συμπλεγμῷ ἀλληλεπιδράσεων καὶ ἀλληλεξαρτήσεων.

Τὸ τρίτον μέρος ἀναφέρεται εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ κοινωνικοῦ γίνεσθαι καὶ τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς ὡς καὶ τῶν λειτουργικῶν σχέσεων αὐτῶν.

Ἀπὸ τοῦ τετάρτου μέρους καὶ ἔξῃς γίνεται ἐμφανὲς καὶ πάλιν ἡ πνευματικὴ ὑποθέτησις τοῦ συγγραφέως ἐντὸς τοῦ κλίματος τῆς σχολαστικῆς σκέψεως καὶ τῆς ρωμαιοκαθολικῆς πολεμικῆς ἐναντίον τῆς σχολῆς τοῦ Durkheim καὶ τοῦ καλουμένου «κοινωνιολογισμοῦ», ἐξετάζεται συνοπτικῶς τὸ κοινωνικὸν φαινόμενον ὡς πολιτισμικὴ ἐνότης ἀξιών καὶ τοποθετήσεων καὶ ἀναλύονται τὰ ζητήματα τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ ατόμου ἐντὸς τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, ὡς καὶ τὰ τῆς κοινωνικῆς συμβατικότητος.

Πάντως παρὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ «κοινωνιολογισμοῦ», ὁ συγγραφεὺς παραδέχεται ὅτι ἡ ἀνθρωπίνῃ ἐλευθερίᾳ δὲν εἶναι ἀνεξάρτητος τοῦ κοινωνικοῦ κλίματος ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὸ αἰομον ἀναπτύσσεται καὶ κινεῖται, ἀλλὰ προσδιορίζεται ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ ἄνθρωπος ἐρημνεύεται ὡς δημιουργὸς ἀλλὰ καὶ δημιουργήμα συγχρόνως τοῦ πολιτισμοῦ του, ἡ δὲ προσωπικὴ του εὐθύνη ὡς ἀναλόγως ἐξαρτωμένη ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῆς συνειδητοποίησεως τούτου.

A. K. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Einführung in die Methoden der empirischen Sociologie (Εἰσαγωγὴ εἰς τὰς μεθόδους τῆς ἐμπειρικῆς Κοινωνιολογίας)

ας), ὑπὸ Renate Mayntz, Holm und Peter Hübner, Köln und Opladen, Westdeutscher Verlag, 1969, 222 σελ.

Μὲ τὸ ἔργον αὐτὸ ἡ γνώστη καθηγῆτρια τῆς Κοινωνιολογίας Renate Mayntz καὶ οἱ συνεργάται της ἐρχονται νὰ πληρώσουν σημαντικὸν κενόν, ἀπὸ χρόνων ἤδη λίαν αἰσθητὸν, τῆς γερμανικῆς βιβλιογραφίας. Ἡ προσφορά τοῦ ἔργου εἶναι ἰδιαιτέρως σημαντικὴ διὰ τοὺς σπουδάζοντας τὴν κοινωνιολογικὴν ἐπιστήμην, κτλ' ὅσον ἀποτελεῖ τὴν πρῶτην συνοπτικὴν, συγχρόνως, ὁμῶς καὶ συστηματικὴν καὶ σχετικῶς πλήρη εἰσαγωγικὴν ἐργασίαν εἰς τὰς μεθόδους, τὰς τεχνικάς καὶ τὰ προβλήματα τῆς ἐμπειρικῆς ἀναλυτικῆς Κοινωνιολογίας.

Τὸ πρῶτον κεφάλαιον ἀποτελεῖ εἰσαγωγὴν εἰς τὴν καθόλου προβληματολογίαν, ἀναφέρεται εἰς τὰς μεθοδολογικάς προϋποθέσεις τῆς ἐμπειρικῆς κοινωνικῆς ἐρεῖνης καὶ πραγματείας τοῦ περιεχομένου, τὴν χρῆσιν καὶ λειτουργίαν σημαντικῶν διὰ τὴν ἀναλυτικὴν κοινωνιολογίαν ὄρων. Ὁφείλοιν ἐν εὐγνωμοσύνῃ εἰς τοὺς συγγραφεῖς διὰ τὴν κατὰδεξιν τῆς ἀποφασιστικῆς σημασίας, τὴν ὅποιαν ἔχει διὰ τὴν ἐμπειρικὴν κοινωνικὴν ἐρευναν ἡ διατύπωσις τῶν ὑποθέσεων. Δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κεντρίζεται ἡ ἀχίλλειος πέτρα τῶν περισσώτερων κοινωνιολογικῶν ἀναλύσεων. Κατὰ τὴν διαπραγμάτευσιν τοῦ προβλήματος τῶν σχέσεων θεωρίας καὶ ἐμπειρικῆς ἐρεῖνης εὐκόλως προδίδονται οἱ συγγραφεῖς ὡς ὁπαδοὶ τῆς ἀναλυτικῆς κοινωνιολογίας, χωρὶς πάντως νὰ ἀποφύγουν τὴν προσπάθειαν ἐνὸς διαλόγου μετὰ τῆς Κριτικῆς Κοινωνιολογίας, ἢ καὶ—κατὰ τὴν γνώμην μας—οὐκί πάντοτε λίαν ἐπιτυχῶς.

Τὸ κεφάλαιον τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ ἀποτελεῖ τὸ ἀσθενέστερον ἴσως σημεῖον τῆς ὅλης ἐργασίας. Ἀναφέρεται εἰς τὰ θέματα μετρήσεως καὶ συλλογῆς τῶν στοιχείων τῆς κοινωνικῆς ἐρεῖνης. Ἄλλ' ἐνθ' ὅτα προβλήματα μετρήσεως καὶ «σκαλοποιήσεως» (Stufenweise) τυγχάνουν μᾶς λεπτομεροῦς καὶ μετὰ πλουσίαν παραδείγματων εὐληπτοῦ διαπαρηγγελήσεως, τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν δειγματοληψίαν μέρος εἶναι δυστυχῶς λίαν σύντομον καὶ μᾶλλον ἀπαρῆς.

Σύντομον ἐπίσης εἶναι καὶ τὸ εἰς τὰς ὑψίστης σημασίας καὶ σπουδαιότητος διὰ τὴν κοινωνιολογικὴν ἐρευναν τεχνικάς τῆς συνεντεύξεως καὶ παρατηρήσεως ἀναφερόμενον τμήμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐν τοῖς ἐπιτελεῖται πλήρης ἀνάλυσις τῆς προβληματικῆς.

Οὐδεὶς δύναται νὰ ὑποτιμῇ τὴν ἀξίαν τῶν πλουσίων εἰς παραδείγματα καὶ λίαν διαφωτιστικῶν περιγραφῶν τῆς προετοιμασίας καὶ ἀναλύσεως τῶν στοιχείων, εἰς τὰς οἱ οἷος ὑστεροῦν κατὰ κανόνα οἱ μὴ ἐμπειροὶ περὶ τὰς ἐρεῖνας κοινωνιολόγοι. Εὐληπτον, ἀκριβὲς, διεξοδικόν εἰς τὰ προβλήματα τῶν μεθόδων καὶ τῶν προϋποθέσεων τῆς κοινωνιολογικῆς ἐ